

TAUTINIS ***IV***
SOLIDARUMAS

LIETUVOS VALSTYBINGUMAS

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS IDEALAS
YRA VISOS LIETUVIŲ TAUTOS IDEALAS!

IVADAS:

Tais žodžiais, patriotiškas Lietuvos jaunimas susijungia su ne Lietuvoje gyvenančia tautos dalimi - su mumis. Užtat yra labai svarbu, kad mes išgirstume jų balsą ir suprastume ką jie mums sako. Kad tas įvyktų, įjungiamo jų atsišaukimą mums (gautą per Lietuvos pogrindį) į V Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso pasiruošimo vadovą. Tuo būdu ir jie dalyvauja su mumis besiruošiant Kongresui.

Čia pateikiame Jums kopiją atsišaukimo, kad, jį perskaite, pasisemtumėte idėjų ir žinių. Mums gyvenantiems laisvėje, dažnai darosi sunkiau ir sunkiau aiškiai matyti ir suprasti, kokie mūsų kaip lietuvių uždaviniai ir tikslai. Nebežinome ką veikti ir kodėl. Nesusiduriame kasdieniškame gyvenime su kovos jausmu, kuris padeda nelaisvėje gyvenantiems atsiminti dėl ko jie dirba ir kovoja. Užtat vertingą įnašą į mūsų patogius gyvenimus duoda mums mūsų tautiečiai - jaunimas, gyvenantis nelaisvėje. Jam yra aiškūs klausimai ir aiškus kovos kelias. Pasimokykime iš jų: iš kur esame kilę ir kaip mūsų istorinis likimas nulėmė mūsų ateitį.

METODIKA:

- Siūlome, perskaičius atsišaukimą, sušaukti jaunimo susirinkimą. Susirinkimo tikslas:
- a) gauti daugiau žinių apie Lietuvą
 - b) įgauti didesnę supratimą Lietuvos politinės padėties ir su tuo surištus klausimus
 - c) nustatyti kaip aš asmeniškai galvoju čia keliamais klausimais
 - d) sudaryti savo krašto jaunimo nuomonę.

Svarbu, kad jums Kongrese atstovaujās asmuo suprastų KAS lietuviams bendrai rūpi tautinio sąmoningumo srityje ir KODĖL tai yra svarbu. Taip pat reikalinga nagrinėti ką apie tai galime daryti ir kokie yra mūsų uždaviniai ir galimybės pagal gyvenamo krašto sąlygas.

SUSIORGANIZAVIMAS:

Nutarimus ruošti susirinkimą reikalinga:

- a) paskelbti spaudoje ir per radijo programą bei jaunimo vienetus (chorus, šokių grupes) kad vyksta susirinkimas, koks jo tikslas, data ir vieta ir pakviesti dalyvauti.
- b) pasikviesti vyresnį talkininką: istoriką, teisininką, advokatą, lituanistinės mokyklos mokytoją, kuris galėtų padėti surinkti medžiagą susirinkimui.
- c) paskirtą datą, nuvykti anksčiau į vietą ir viską sutvarkyti.
- d) paskirti susirinkimo sekretorių.

SUSIRINKIME:

Medžiagą turėtų kas nors pristatyti visiems susirinkusiems. Tai galėtų atlikti arba pakviestas talkininkas arba jaunuolis, kuris iš anksto yra susipažinęs su medžiaga.

Pristačius temą vyktų diskusijos. Jei dalyvauja mažiau 15 asmenų neskirstyti į būrelius, bet praveisti diskusijas bendrame ratelyje. Sekretorius vestų užrašus ir gale diskusijų pristatytų išvadas. Užrašai ir išvados būtų pasiunčiamos Kongreso Akademinės Programos Komisijai.

Jei dalyvauja daugiau 15 asmenų, diskusijoms reiktų susiskirstyti į būrelius. Būrelyje būtų 5 dalyviai ir vienas diskusinio būrelio vadovas. Reiktų paprašyti kas nors vesti užrašus, kad būtų iš ko duoti pranešimą visam susirinkimui.

Diskusijų vadovas iš anksto turėtų gauti diskusijų klausimus ir turėti progos su kitais vadovais bei talkininku pasikalbėti, kad suprastų apie ką vyksta diskusijos. Reiškia, reikalinga turėti pasiruošimo posėdį su talkininku ir diskusijų vadovu.

Po diskusijų būtų būrelių pranešimai ir susirinkimo santrauka - susumavimas. Susirinkimo išvadoms turėtų būti gaunamas dalyvavusių pritarimas. Šios išvados siunčiamos komisijai.

KONGRESO KOMISIJAI PRANEŠIMAS:

Susirinkimo išvadas bei diskusijų santrauką prašome atsiųsti Kongreso Akademinės Programos Komisijai. Mums svarbu, ruošiant temas Kongreso Stovyklai ir Studijų Dienoms, žinoti: ką spėjote atlikti, ką galvojate ir kur susidūrėte su problemomis, kurios temos per sunkios?

MEDŽIAGA SUSIRINKIMUI:

Perskaitykite Lietuvos jaunimo atsišaukimą.

1982 metais sueina 64 metai po Lietuvos Nepriklausomybės Akto pasirašymo. 1983 metais, kai vyksta V PLJK, sueis 65 metai!

Vilniaus patriotiškas jaunimas rašo:

"Lietuvos valstybinė Nepriklausomybė gyva mūsų širdyse!"

Uždavinys: išnagrinėkite sąryšį tarp valstybingumo ir tautiškumo ir kokius jie nurodo mums uždavinius?

VALSTYBINGUMAS:

1. Kad išliktume lietuviais ar turime būtinai turėti savo valstybę?
2. Kada ir kaip Lietuva prarado savo valstybinį statusą?
3. Kokios yra tautai valstybingumo praradimo pasekmės?
4. Kokius uždavinius mums nurodo Lietuvos valstybingumo praradimas?
5. Kokie kraštai nepripažįsta Lietuvos okupacijos? Kodėl sakome Lietuva yra okupuota? Ką apie tai sako okupantas?

TAUTŲ APSISPRENDIMO TEISĖ:

Vilniaus jaunimas cituoja Nepriklausomybės Aktą: "Lietuvos Taryba...remdamos pripažintųjų tautų apsisprendimo teise..."

1. Kaip ir kada buvo tautoms duotos laisvo apsisprendimo teisės?
2. Kokius žinome kitus šių teisių pažeidimo pavyzdžius?
3. Ar yra koks dokumentas, kuris garantuoja tautoms šias teises?
4. Kokios šitokių tautų teisių pažeidimo pasekmės pažeidėjui? Kas tuo rūpinasi?

DEMOKRATIJA:

"Lietuvos Taryba...skelbia...demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę..."

1. Ką reiškia demokratiniais pagrindais?
2. Kuo skiriasi demokratinis kraštas nuo nedemokratinio?
3. Kokiais pamatais pagrįsta dabartinė Lietuva?
4. Ar kalbėjome su asmenimis, kurie gyveno Nepriklausomoje Lietuvoje? Kaip jie supranta "demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę"?
5. Kokiais pamatais pagrįstas kraštas, kuriame gyvenu?
6. Kokie tų pamatų pavyzdžiai - bruožai?

LAISVOS LIETUVOS IDEALAS:

1. Kokio idealo siekia Lietuvos jaunimas, parašęs šį atsišaukimą?
2. Kokius uždavinius nurodo šis atsišaukimas?
3. Kurių uždavinių vykdymas įmanomas man, mano krašto sąlygose?

Čia pateikėme Jums diskusijoms klausimus, kurie kilo mums perskaičius Lietuvos jaunimo atsišaukimą. Čia tik mūsų siūlymai Jums. Ruošiant susirinkimą, jei Jums kiltų daugiau arba kitokie klausimai, nagrinėkite juos. Svarbu, kad vyksta diskusijos nurodytose srityse.

Nepamirškite atsiųsti mums susirinkimo diskusijų ir išvadų santrauką. Laukiame ir linkime daug sėkmės!

Aušra Nr. 26 (66) Vasaris 1981

Į LIETUVOS IR PASAULIO LIETUVIŠKAJŲ JAUNIMĄ
LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS PASKELBIMO 63-tųjų METINIŲ PROGA

Mes, Vilniaus lietuvių patriotiškasis jaunimas, minėdami 63-ąsias Nepriklausomybės akto pasirašymo metines, skelbiame —

Mūsų Tėvynės Lietuvos valstybinė Nepriklausomybė gyva mūsų širdyse! Lietuvos laisvės idėja dega mūsų protai! Mes, besibaigiančio XX-ojo-kosmoso ir atomo amžiaus vaikai - gimėme vergijoje. Tačiau savo šeimose, draugų būreliuose, kartu su Lietuvos, Laisvojo pasaulio lietuviais, jaunimu, GULAG'Ų tremtiniais, kartojame didingiausio tautos istorijos dokumento žodžius:

"Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis: į Rusijos, Vokietijos ir kitų šalių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimų rugsėjo mėn. 18-23 dienomis, 1917 metais, skelbiama atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis...". (Pilnam tekstui žiūr. Priedas A.)

Minėdami šią didžią datą, lenkiame galvas tiems, kurie padėjo pagrindus Nepriklausomybei, žuvo už Tėvynės laisvę.

Rusiškieji okupantai sutrypė valstybės suverenumą, bet nepajėgs išrauti iš mūsų sielos laisvės jausmo, nepriklausomos Lietuvos atkūrimo troškimo.

Mūsų idealas yra visos lietuvių tautos idealas.

Mums artimi didžiojo rusų tautos kovotojo už žmogaus teises V. Bukovskio žodžiai, kupini skausmo, atspindintys mūsų brutalaus epochos dvasią — "jeigu norite paversti savo šalį kapinynu, pradėkite kurti socializmą". Socializmas praktikoje — tai šurpi Kampučijos tragedija Afganistanas, kurio istorija tarytum pakartoja įvykius Pabaltyje prieš 40 metų. Mes visa širdimi su Afganistano tautomis, sukileliais ir partizanais. Savo darbu, tikėjimu, kova privalome įrodyti ir įrodysime kad antikomunistas nėra kiek ne blogesnis žodis už antifašistą. (Taip yra pasakęs dabartinis vokiečių literatūros klasikas, artimas A.

Solženicyno draugas.) Komunizmas, fašizmas, genocidas — mūsų tautai sinonimai.

Mūsų pusėje Tiesa, moralinis, dvasinis pranašumas. Žavėjo, teikė didžiulę paramą prezidento Dž. Karterio tvirta vyriausybės politika žmogaus teisių gynimo klausimu, Maskvos olimpiados boikotas. Mes ne vieni! Didžiuojamės šios laisvos, demokratiškiausios, galingiausios pasaulio valstybės laimėjimais. Žinome, kad nemažą indėlį į jos klestėjimą įneša mūsų tautiečiai, jos ateitį, kuria ir lietuvių jaunimas, gerimes jo tautine veikla, jaučiame paramą.

Mums artimi ir brangūs naujojo JAV prezidento Ronaldo Reigano inauguracinėje kalboje pacituoti Pirmajame pasauliniame kare žuvusio Amerikos kario žodžiai: "Aš turiu gyventi, kovoti, dirbti taip, tarytum nuo manęs vienintelio priklausytų Tėvynės likimas". Jie privalo tapti ir mūsų kredo.

Mes turime kuo sekti. Tai mūsų dienų didvyriai: B. Gajauskas, N. Sadūnaitė, P. Paulaitis, V. Petkus, P. Plūmpa, doc. V. Skudis, S. Kovaliovas, A. Terleckas, G. Iešmantas, V. Lapienis, P. Pečeliūnas, A. Statkevičius, J. Sasnauskas, A. Janulis, P. Buzas, G. Navickaitė, O. Vitkauskaitė, J. G. Stanelytė.

"Stebėt, mąstyti ir viską atsiminti", būti laisvės kovų metraštininkas — mūsų pirmutinė pareiga. Klausykime, ką pasakoja tėvai, seneliai, užrašykime jų pasakojimus — kaltinamąją medžiagą okupantams. Burkimės į savišvietos ratelius, studijuokime Lietuvos istoriją, filosofijos klausimus, tobulai kalbėkime lietuviškai, visapusiškai ruoškimės būti tikri laisvos valstybės piliečiai! Stenkimės kurti gausias, gražias, blaivias lietuviškas šeimas — Lietuvos jaunystę!

Didysis mūsų sąjungininkas — Tikėjimas, Bažnyčia. Lankykime ją, klausykimės pamoklų, juose išgirsime daug nepaprastai naudingo, jie padės mums nesugniužti.

Iš mūsų Tėvynės Lietuvos širdies — Vilniaus sveikiname viso pasaulio lietuvius!

Tebūna mums Vasario 16-oji vėliava, po kuria vieningai stojame į naują žygį už laisvę, už Lietuvos Nepriklausomybę!

Vilnius, 1981.II.16

Vilniaus lietuviškasis jaunimas

SOLIDARUMAS ir NUKRYPIMAI

Dr. Romualdas Kriaučiūnas

Ateitis 1967 nr.9

Solidarumas - tai glaudus bei draugiškas grupinis bendradarbiavimas; tai jėga, veikianti paskirus narius likti grupėje. Grupė bus tol įtakinga, kol ji veiks kaip tokia. Sugriūdama ji automatiškai praranda ir savo įtaką. Kitaip tariant, grupė yra tol svari visuomenėje, kol ji siekia savo tikslų įgyvendinimo. Ir pati visuomenė išsilaiko per asmenų, kaip grupės narių, bendradarbiavimą. Tad svarbu pažinti ir suprasti grupės solidarumo sudedamąsias dalis.

Grupė susidaro, kada ji patenkina ar bent atrodo patenkinanti suinteresuotųjų asmenų užsibrėžimus bei siekius. Ji tik dėl tos priežasties ir išsilaiko. Tas akstinas gali būti nesudėtingas (pvz., sporto klubai) arba komplikotas (pvz., ideologinės organizacijos). Motyvavimas, išsijungiant į grupinį vienetą, yra pilnai arba nors dalinai sąmoningas, bet asmuo dažnai nė nepastebi, kad šalia sąmoningų siekių patenkinimo, laukia visa virtinė pasąmoninių troškimų. Žodžiu, žmonės nėra jau tokie racionalūs, nors tokiais ir dėtusi.

Grupės solidarumas priklauso nuo to, kiek grupė patenkina narių reikalavimus, visai grupei bendrus. Jaunuolis yra ypatingai reikalingas tokio jausminio užtikrinimo, kadangi jo pozicija visuomenėje yra neaiškiai nustatyta. Kartais jis skaitomas suaugusiu, kartais vis dar vaiku. Užsitarnautas pripažinimas grupėje būnant yra aukštai vertinamas. Tai būna paskata ir toliau išlikti prideramoje aukštumoje.

Bendrai imant, žmonės jungiasi į grupes dėl sekančių priežasčių:

▶ DRAUGIŠKUMO - asmuo stoja į grupę, nes jam patinka vienetą sudarantieji asmenys; ▶ PRESTIŽO - nevienas tampa grupės nariu, siekdamas garbės ar savo prestižo pakėlimą; ▶ BENDRŲ TIKSLŲ - asmenys buriasi jausdami, kad bendraminčių grupėje lengviau atsieks savo tikslus, negu darbuodamiesi pavieniui. Jie sąmoningai ar ne-

sąmoningai jaučia, kad problemos neišspręs, ar tikslo neatsieks, be kitų pagalbos.

Kuo stipresni anksčiau išvardinti motyvai, tuo didesnis solidarumas, kurio įgyvendinimas bus skirtingas įvairiose grupėse. Jei pagrindinis narių tapimo motyvas yra draugiškumas, toks narys, visų pirma, stengsis tokiu pats būti santykiuose su kitais. Jei prestižas čia bus jį atvedęs, jis skrupulingai seks savo elgesį, kad nepadarytų klaidingo žingsnio, kuris baigtųsi garbės apkarpymu. Bendrų tikslų siekėjas savo pareigas atliks be priekaištų, per daug nesirūpindamas savo garbės ar asmeninio bendradarbiavimo reikalais.

Grupės elgesys išduoda susiklausymo laipsnį. Vieningoje grupėje nariai intensyviai stengiasi priėti vieningos nuomonės. Jie deda pastangas pažinti savo bendradarbių galvoseną ir nuotaikas. Vieningoje grupėje paskirų narių nusistatymas taip pat yra labiau imamas dėmesin. Tuo tarpu nedarniame vienete paskiras narys yra užsiėmęs savomis problemomis bei "kapryzais". Jis pirmiausia bandys patenkinti savo norus, kurie nebūtinai sutampa su visos grupės lūkesčiais. Jei susiklausiusi grupė pirmiausia stato grupės gerbūvį, tai mažiau susiklausiusioje neretai prasikiša visokio plauko asmeniškumai.

Susižinojimas - besikeičiančių nuomonių bei informacijų paskleidimas - taip pat yra vienas iš solidarumo rodiklių. Nuomonių pasikeitimo intensyvumas priklauso nuo grupės motyvavimo. Kada motyvavimas yra stiprus, ir nariai jaučia, kad vieninga nuomonė yra būtina pasisekimui, - skirtingų nuomonių suderinimas yra palyginti lengvas. Narių nuomonės (ypač kada jos liečia pagrindinius grupės uždavinius) yra savyje labai svarbios. Susiklausiusioje grupėje paskiri nariai didžiąją dalį savo energijos išseikvoja kitaip manančio link, idant jį vėl grupėn įtraukus. Šiuo atveju grupė bando atstatyti vienybę konstruktyviu išsikalbėjimu.

Tačiau grupės nariai ne visuomet išpildo grupės statomas normas. Nariai gali nutolti nuo priimtų ir praktikuojamų veikimo būdų. Nukrypimas gali būti vidinis nusistatymo pakitimas, arba išorinis, - kada nukrypimą paliudija išoriniai veiksmai, grupei nepriimtini ar net priešingi grupės normoms. Abiejuose atvejuose reikimosi normos nebeatitinka grupės lūkesčiams. Vidinis nukrypimas kiekvienu metu gali išsiveržti į paviršių. Asmuo, kuriam pasidaro svetimi grupės tikslai, ilgai toje grupėje neišbus. Švelnus žodinis prieštaravimas

neretai savyje slepia principinį nesutikimą vienu ar kitu klausimu. Kadangi grupinis bendradarbiavimas yra daugiau simbolinėje plotmėje, tai ir vidiniai nukrypimai savo esmėje yra daug svarbesni, negu kad gali atrodyti. Vidinį nukrypimą gali pasekti išorinis, kuris baigiasi nario pasitraukimu iš grupės. Gi išsijungimas iš grupės su solidarumu rišasi tiek, kiek rišasi abu lazdos galai. Atsiribojimas gali vystytis palaipsniui. Atitolimo nuo grupės laipsnis ne tik nusako, kiek yra stiprus grupei priklausymo jausmas nariui, bet kartų parodo įvairių aspektų (kuriems beatsitolinąs narys nepritaria) svarbą visai grupei.

Nesusiklausiusioje grupėje nariai per daug neisieloja kitų nukrypimu nuo grupės normų, kai tuo tarpu vieningoje grupėje jie save sutapatina su grupe ir to pačio pageidauja iš kitų narių. Pirmuose nukrypimo žingsniuose daug energijos kreipiama nario grąžinimui į grupę, tačiau po tam tikro taško pastangos jį grąžinti sumažėja, tuo pasiduodant, arba duodant jam suprast, kad jis nebėra pageidaujamas. Kartą nariui iš grupės iškritus, grupė kaip tokia jo tolimesniu elgesiu nebesisieloja, nes jis nebeskaitomas grupės nariu. Kasdieniniame gyvenime grupė išskiria tuos, kurie pakartotinai laužo svarbias tradicijas, kai tuo tarpu ta pati grupė pro pirštus praleidžia antraeilių dalykų nesilaikymą.

Grupė nevengia savo tarpan įtraukti ir "atsivertėlius" bei naujokus. Tokie pašaliečiai užmezga santykiavimą su grupės nariais, ilgainiui susipažįsta su grupės tikslais bei nuotaikomis, iki pagaliau į ją įsijungia ir yra priimami pilnateisiais nariais. Taip ir tęsiasi nesibaigiantis ratas, o to rato plėtimasis ar mažėjimas išryškėja darbų ir laiko perspektyvoje.

Kadangi grupės tikslų atsiekimo potencialas iš dalies atsispindi ir solidarumo laipsnyje, būtų pravartu bent kartą į metus pažvelgti į save. Naujos valdybos rinkimų išvakarėse būtų bene tinkamiausias laikas tokiam žvilgsniui. Tarp klausimų, padedančių pajusti solidarumo pulsą, galima išvardinti sekančius:

DISKUSIJOMS

- ▶ Ar visi noriai ir laiku sumoka nario mokesčių?
- ▶ Ar sutinka kandidatuoti valdybon be aimanavimų?
- ▶ Ar nereiškia chroniško nepasitenkinimo valdybomis?

- ▶ Ar būtina stengiasi praveisti savo pasiūlymą?
- ▶ Ar kritiškai nusistatę kitų grupių - organizacijų atveju?
- ▶ Ar stengiasi palaikyti vienybę?
- ▶ Ar ir kiek vienetas gauna naujų narių?
- ▶ Ar ir kiek narių nuo vieneto nubyra?
- ▶ Ar nariai yra atviri savo pasisakymuose?
- ▶ Ar valdybai paliekamas visas darbas?
- ▶ Ar daug ginčijamasi kad ir smulkmenose?
- ▶ Ar laiku atliekama užsidėti darbai?
- ▶ Ar tinkamai pasirošoma pranešimams, referatams, paskaitoms?
- ▶ Ar iškyla nuoširdžios ir kultūringos diskusijos?
- ▶ Ar bandoma išlaikyti narių lygybę?
- ▶ Ar nėra susidariusių grupelių grupėje?
- ▶ Ar rodomas dėmesys grupės ilgalaikiam išlikimui?
- ▶ Jei jo trūksta, kaip solidarumą kultivuoti?

Vienoks ar kitoks atsakymas į šiuos ir panašius klausimus išryškina grupės solidarumo stovį. Antra vertus, visiškas nesidomėjimas grupės solidarumu gali jau reikšti grupės pabirimo pirmąjį skambutį.

METODAS

PARUOŠIAMAS REFERATAS/PASKAITĖLE IR PRISTATOMA GRUPEI SUSIRINKIME.
 DISKUSINIAI KLAUSIMAI PADALINAMI GRUPELĖMS (apie 6-8 asmenų didumo).
 BENDRAS PRANEŠIMAS VISAI GRUPEI KURI PO KIEKVIENO PRISTATYMO KAIP GRUPE IŠDISKUTUOJA VISUS KLAUSIMUS. SVARBU PRIEITI VIENINGOS NUOMONĖS - NUTARIMO.

Kada Prarandame Jaunimą ?

Vis mažesnis ir mažesnis skaičius jaunimo įsijungia į lietuvišką veiklą. Laikui bėgant, anksčiau matyti veidai lietuviškose mokyklose, šokių grupėse, šokiuose ir t.t., pasirodo vis rečiau ir rečiau, kiti visai pradingsta.

Sekančioje Kongreso Vadovo dalyje, skyriuje "Dabartinės Veiklos Metodai", minima, kad lietuvių visuomeninė veikla keičiasi, darbas turės pereiti į naujas rankas -- jaunimo.

Deja, jaunimo skaičius kuris domisi ar prisideda prie šios veiklos yra gan ribotas. KODĖL?

Padėti išdiskutuoti šį svarbų, esminį klausimą pristatome ištrauką iš neseniai išspausdinto straipsnio (Draugas, 1983.I.5) "Kada Prarandame Jaunimą?". Ši ištrauka pristato vieno asmens nuomonę kodėl jaunimas iškrenta iš lietuviškos veiklos.

Jūsų gyvenamojo krašto aplinka ir veiklos sąlygos skiriasi, tad šis pavyzdys gal nevisai tiks. Bet jaunimo "praradimas" ir nedalyvavimas lietuviškoj veikloj yra problema, kuri nesiriboja tik kokiam vienam krašte. Pateikdami šią temą norime padėti Jums surasti pagrindą su kuriuo galima pradėti spręsti šią problemą.

Vienoje vietovėje lituanistinė mokykla išvedė naują kursą -- komunikaciją. Jam mokytėjauja trečios kartos lietuviai. O dažnas jo mokinių irgi jau yra tik lietuvių kilmės amerikiečiai. Susigavau Antaną ir klausiu: Ką tu ten jiems mokytėjaisi, komunikaciją? Antanas atsakė man irgi klausimu: Kada mes prarandame savo jaunimą, bent tuos, kurių tėvai dar nespėjo nutautinti?

Kada, Antanai? Vaikystėje? O, ne. Tada dar linksma būti būryje, mokyklos vaidinime, chorelyje, tautiniuose šokiuose. Todėl ir randame pirmosiose klasėse daugybę vaikučių. Toliau, kai ką palaiko tautiniai šokiai, stovyklos, o dažniausia tai jauna meilė. Laimingai susiradę sau lietuvišką draugą-draugę, dažnai lieka netoli parapijos, pajunta panašų galvojimo būdą ir pamėgsta vieni kitų draugystę. Bet daugumas nubyra, išsisklaido universitetuose ar darbuose, kuria mišrias šeimas ir jas su iniršimu saugoja nuo lietuviško gyvenimo. Tik labai ideologiškai stiprūs charakteriai dar kuri laiką prisilaiko savo jaunų dienų organizacijų, kurių veikla irgi skystėja, neturėdama realios atsparos, galutinai galėdama, -- su išimtimis, -- pasiūlyti tik pramogavimą.

Išlaikyti bręstančiame jauname žmoguje rūpestį Lietuva reikėjo tam rūpesčiui išreikšti naujos veiklos ir tai veiklai arenos. Garsinti Lietuvos vardą, likimą, padėti tarp svetimųjų! Gal tada nereikės mėtyti pinigų svetimtaučiams...

Naujasis komunikacijos kursas kaip tik bando tai atlikti. Kaip rašyti laišką spaudai, kongresmenui, kaip protestuoti prieš blogą informaciją laikraštyje, enciklopedijoje, filme? Kaip kreiptis į valdžios žmogų, kaip jam daryti įtaką, kaip jiems įrodyti, kad mūsų balsai ir pinigai irgi eis tik į ten, kur bus atsižvelgiama į mūsų rūpesčius. Mūsų jaunuoliai kaip tik ir nežinojo tų dalykų. Su koku entuziazmu rašėsi jie į sąrašą eiti į vietos redakcijas, radijo stotis, televizija, - bet vis prašė teksto ir informacijų, kaip ten reikia elgtis nuėjus. Niekas nenori tvirtinti, kad visi 120 mūsų parapijos mokinių taps politikais, apaštalais ir patriotais, bet jei 4 - 5 susidomės šia sritimi ir nenubyrės į nežinią, jei mokykloje parašytas ir viešai paskaitytas jų raštas senatoriui, redakcijai ar politinei partijai pasiliks atmintyje kaip paskatas, kaip priklausymo prie lietuviškos grupės gal net nesąmoningas pajutimas, mes būsim daug laimėję.

Kadaiš viena mano kolegė mokytoja, meksikietė, man pareiškė: mane tėvai neaugino būti meksikiete! - posakis kuris man vis dar sukelia nuostabą. Kinietis, negras, meksikietis yra išoriniai pažymėti ir priskirti savųjų grupei, ir nesiskaitymas su jų rūpesčiais savaime iššaukia jų reakciją. Mes gi niekuo kitu nesiskiriame, kaip tik savo vidumi ir kultūrine samprata, todėl mūsų jaunimas gali pasirinkti asimiliaciją, jei jų sąmonėn neįdiegsime tautinio pasididžiavimo ir tautos laisvės pareigingumo jausmo. Negras negali pasakyti: nutariau nebebūti negru. Bet mes tą galime, ir jaunam žmogui šiame krašte įdiegtas troškimas nuo kitų nesiskirti yra ta prasme didelė pagunda. Sakykime jaunimui nuo mažens - tik varnos laikosi būriais, ereliai išdidžiai skrieja vieni, yra gražu ir prasminga sugebėti išsiskirti, pasižymėti, dirbti savo kilmės krašto laisvei.

Girdėjau jaunimą diskutuojant fiktyvų laišką Lietuvos Pasiuntinybės išlaikymo reikalui ir buvo gražu juos girdėti siūlant kuo tinkamesnes ir įtaingesnes frazes prezidento dėmesiui patraukti. Staiga jie pajuto, kad juos jungia bendras tikslas, jie norėjo prisidėti. Išnaudoję tokį momentą, jauno žmogaus gyvenime galime iš tokio jaunuolio daugiau tikėtis, negu iš dalyvavimo jaunimo ansamblyje arba lankymo seštadieninės mokyklos tik todėl, kad liepia tėvas, o tada gyveniman jie išeis jau paženklinti Lietuvos rūpesčio ženklui.

Sekantys diskusiniai klausimai yra pavyzdiniai, padėti temą apčiuopti ir išnagrinėti. Jei Jums kiltų daugiau, ar kiti klausimai, diskutuokite juos.

1. Atsižvelgiant į Jūsų veiklos ir gyvenvietės aplinką kada Jūs "prarandate" didžiausią skaičių jaunimo?
- mokykloj?, - gimnazijoj?, - universitete?
2. Visų Jūsų apylinkėse yra jaunimo kuris dalyvauja ir kuris nedalyvauja lietuviškoj viekloj. Kodėl vieni dalyvauja, o kiti ne? Kas, kokios sąlygos juos paveikė?

KAS MUS JUNGIA ?

Tęsdami mintis iškeltas temoje "Lietuvių Išeivija: Tautai Nuostolis ar Pelnas?" pristatome temą kuri nagrinėja priežastis kurios jungia arba skaldo lietuvių tautą. Rašiny "Kas Mus Jungia" randame teigimus, kad kultūra ir religija mus jungia, o politika skaldo ir, kad mūsų energija turėtų būti naudojama stiprinti jungiančius dalykus. Ištrauka iš "Kronikos" duoda vieną pavyzdį kaip sovietai bando skaldyt jaunimą Lietuvoje.

KAS MUS JUNGIA

Tėviškės Žiburių vedamasis
straipsnis

Gyvenant savame krašte visus jungia ta pati žemė, ta pati kalba, tas pats istorinis likimas, ta pati kultūrinė bei religinė atmosfera. Nuomonių skirtumų, ginčų ir politinių kovų netrūksta ir gimtajame krašte, jeigu jis nėra pavergtas svetimųjų, tačiau stipriai veikia pagrindinė krašto jungtis ir neleidžia visuomenei subyrėti. Kas kita išeivijoje, kur tos pagrindinės krašto jungties visoje pilnumoje nėra. Čia nejučiomis pradeda veikti išcentrinės jėgos, silpninančios išeivijos tautiečių jungtį. Išeivija visų pirma pajunta nebuvimą gimtosios žemės po kojomis, to pirminio pagrindo, cementavusio krašto gyventojus. Prie to prisideda silpnėjantis gimtosios kalbos vartojimas, naujo krašto kultūra, išipareigojimas naujos valstybės gyvenimui bei likimui. Jei gimtajame krašte bendrajai jungčiai atstovaudavo savoji valdžia, tai išeivijoje ją pakeičia kito krašto valdžia, kurios jungtis eina jau kita linkme. Dėlto išeivijoje paprastai atsiranda autoriteto krizė. Kiekvienas jaučiasi absoliučiai nepriklausomas, nes mato, kad nė vienas išeivijos veiksnys negali jam įsakyti, o išugdyti visuotinai priimtina autoritetą išeivijoje yra didžiai sunkus dalykas. Tokiose sąlygose išeivijos jungtis gerokai susilpnėja ir sudaro laipsniško iširimo grėsmę.

Vis dėlto ir išeivija nelieka visai be jungties - yra dalykų, kurie ir toliau jungia ją. Visų pirma jungia ją pati tėvynė Lietuva. Taip, ji yra tolima, bet kaip dvasinė tikrovė ji tebėra su mumis. Ji yra jaugusi mūsų širdyse ir tuo būdu telkia mus į vieną bendruomenę. Ši jungtis tolydžio silpnėja jaunojoje kartoje, kuri auga toli nuo tėvynės. Tačiau yra įmanoma idiegti tą pačią tėvynės jungtį ir jaunimo širdyse. Patirtis rodo, kad šeimos, kurios gyvena stipriai lietuviška jungtimi, yra pajėgios perduoti ją ir savo atžalynui. Tokių pavyzdžių yra šimtai. Tai gyvas įrodymas, kad lietuviškos jungties išlaikymas priaugančioje kartoje yra galimas. Neįtikinčiai

teisinasi tie, kurie sako, jog tai beviltiškas dalykas. Stiprios jungties šeimos įtraukia į lietuviško gyvenimo tėkmę ne tik tai lietuviškos kilmės atžalyną, bet ir kitataučius. Prie šio proceso daug prisideda gyvas kultūrinis lietuvių gyvenimas. Jeigu jis įtraukia savo tėkmėn jauną atžalyną, laipsniškai stiprina ir ugdo lietuvišką jungtį. Jaunimo organizacijos, ansambliai, teatrai yra tie junginiai, kurie nejučiomis idiegia lietuviškumo jausmą. Konkrečiai minėta lietuvišką jungtį pajuntame pvz. dainų, tautinių šokių, sporto šventėse, kai suvažiuoja tūkstančiai atlikėjų ir dešimtys tūkstančių žiurovų. Per visų širdis perbėga, kaip elektros srovė, lietuviškoji jungtis, sakanti: mes, lietuviai, tos pačios tėvynės vaikai!

Stipri mūsų išeivijos jungtis yra tikybinė Bendrija. Istorinio likimo dėka dalykai taip susiklostė, kad lietuvių tauta tapo katalikiška ir iš dalies protestantiška. Seniau Lietuvoje ir išeivijoje tikybinis pradas, kaip tautos jungtis, nebuvo visu šimtu nuosimčių paveikus dėl kovingų teologinių skirtumų, tačiau mūsų laikais dalykai pasikeitė, ir visa krikščioniškoji Bendrija tiek pačioje Lietuvoje, tiek išeivijoje tapo stipria tautos jungtimi. Ir jei šiandieną vienu ypu netektume lietuviškų parapijų, mokyklų, vienuolių, krikščioniškos minties spaudos, organizacijų, institucijų, - pajustumė staigų griuvimą ir didelį tautos jungties susilpnėjimą. Ar likę su kitais vienetais ir politinėmis organizacijomis galėtume didžiuotis lietuviška jungtimi? Vargiai. Ypač silpna būtų politinių vienetų atstovaujama jungtis. Juk ir dabar matome, kad politika mus labiausiai skaldo. Tai sritis, kurioje mažiausiai sutariame. O, rodos, turėtume sutarti, nes tai liečia svarbią mūsų gyvenimo užduotį, būtent, okupuotos Lietuvos laisvinimą. Deja, taip nėra. Čia, kaip sakoma, daug šefų, mažai indėnų. Galimas dalykas, politika iš viso yra tokia sritis, kur vyksta karščiausi ginčai ir net kovos. Taip yra demokratinėse laisvojo pasaulio valstybėse, juo labiau išeivijos gyvenime, kur nėra neginčijamo autoriteto. Dėlto ir mes turėtume puoselėti labiau tai, kas mus jungia, ir netelkti per daug energijos ten, kur sunyksta mūsų jungtis.

"L. K. B. Kronika" Nr. 54

Liepos 7 d. šv. Mišias už tautos blaivybę ir tyrumą koncelebravo vyskupijos valdytojas ir apie 80 Telšių vyskupijos kunigų bei svečių iš kitų vyskupijų.

Atlaidų dienomis milicija ypatingai saugojo Panų kalną. Į Pasruoję ir Panų kalną uždarė visus įvažiavimus. Miške, ties Pasruoje pastatė ženklus, draudžiančius 5 km sustoti, panaikino Pasruojės ir Paplinkės autobusų stoteles, dėl to vietiniams gyventojams tenka eiti pėsčiomis 10 ir daugiau kilometrų.

Ryšium su atlaidais tardė daug jaunimo ir vaikų. Saugumiečiai demonstratyviai stebėjo ir fotografavo procesijose ir kryžiaus kelio kalnuose dalyvaujanti jaunimą ir vaikus. Draugovininkai, su raudonais raiščiais, grįžtant iš kalnų procesijai, ateidavo net į sventorių. Milicininkai ir draugovininkai gaudydavo pavieniui į miestelį išėjusius vaikus ir juos versdavo rašyti pasiaiškinimus, kaip jie pateko į Ž. Kalyariją, kas juo atvežė ir kas organizavo? Dar kitus suėmė jau grįžusius į namus. Pvz.: liepos 7 d. trylikametį Romualdą Grušą milicininkai pagrobė vėlai vakare Telšiuose prie pat namų ir nuvežė

į milicijos skyrių tardymui. Kitą vakarą jį vėl sulaikė prie namų ir nuvežė į milicijos postą, Ž. Kalvarijoje, kur tardė iki 3 val. nakties. Tardant reikalavo rašyti milicininkų diktuojamą pasiaiškinimą. Kai Romualdas atsisakė tai daryti, čekistai užsuko jam ausį ir įmetė į rūšį, kur buvo ir daugiau vaikų. Juos paleido tik 6 val. ryte. Vaikas iš rūšio nuėjo tiesiai į bažnyčią ir tą dieną vėl dalyvavo kryžiaus kelių procesijoje. Panašiai buvo tardyti daugelis 10-15 metų vaikų. Diktuojant pasiaiškinimus, tarp kita ko buvo reikalaujama rašyti tokį tekstą: "Telšių kun. J. Kauneckas liepė mums rinktis į Alsėdžius, o iš ten su kryžiais ir vėliavomis turėjome žygiuoti į Paną kalną." Be to, vaikai turėjo aprašyti, kokiais rūbais buvo apsirengę, kas juos davė, kas atvežė į Ž. Kalvariją, kas organizavo procesijas? Po to lape, palikus daug vietos, buvo reikalaujama pasirašyti lapo apačioje. Vaikai buvo gąsdinami, kad jie nusikalto, dalyvaudami procesijoje, nes nepilnamečiams tai draudžia įstatymas.

DISKUSIJOM:

- ▶ Pažvelkim į: A) savo vietovės, B) krašto, C) bendrai lietuvišką jaunimą.
- ▶ Kas mus skaldo? Pvz. - ar nuotoliai (tarp miestų, kraštų)
 - ar kalba
 - ar interesai
 - ar amžius, vyresnieji
 - ar mažas skaičius
- ▶ Kaip galim pakeisti dalykus kurie mus skaldo taip, kad jie mus jungtų arba bent sumažinti jų neigiamą veikimą?
- ▶ Kas mus jungia? Pvz. - ar kultūra (kokie elementai)
 - ar religija
 - ar interesai
 - ar dvasia
 - ar bendras tikslas
- ▶ Ar mes šiuos junginius panaudojame veikloje?
- ▶ Kaip galim pagyvinti savo veiklą pasinaudodami dalykais kurie mus jungia?
- ▶ Ar mes turim tokių užsidegimą bei ryštą kaip Romualdas "Kronikos" ištraukoj?
- ▶ Ar kitas etnines grupes jungia ir skaldo tie patys dalykai?

METODIKA:

- A Pakabinti kelis didelius gabalus popieriaus. Ant vieno užrašyti "Kas mus skaldo?", ant kito "Kas mus jungia?".
- Iš dalyvių išgauti mintis ir surašyti ant lapų.
- Padalinti dalyvius į grupes. Kiekvieną grupę gauna uždavinį - sudaryti planą arba kelis planus kaip galima daugiau panaudoti dalykus kurie mus jungia, kaip galim pakeisti dalykus kurie mus skaldo. Taip pat suplanuoti konkrečiai ką galima daryti, pvz., jei skaldo vyresnieji - vienas planas gali būti turėti bendrą susirinkimą su jais. Pravesti diskusijas. Reikėtų smulkmeniškai tą įvyki suplanuoti - kur daryti, ką pakviesti diskusijas pravesti, kaip visus sukviesti ir t.t.

- B Pakartot sąrašų sudarymą ir skirstymą į grupes.
Kiekviena grupelė, iki sekančio suėjimo turi uždavinį: ištyrinėti kaip kitos etninės grupės žiūri į šiuos klausimus ir palyginti su mūsų sprendimais. Grupių nariai turi ištyrinėti ir suėję kartu paruošti pranešimą. Būtų geriausiai suskirstyti grupes pagal etnines grupes, tai yra, viena ištyrinės ukrainiečius, kita olandus, kita kiniečius ir t.t.
- C Suruošti simpozijumą. Pakviesti iš įvairių etninių grupių po atstovą.
Sektų diskusijos per kurias galima išnagrinėti panašumus, bei skirtumus tarp grupių, pvz. vokiečiai dar turi Vokietiją į kurią gali laisvai keliauti. Ar tas juos jungia, skaldo ar nėra svarbu?

LIETUVIŲ IŠEIVIJA: Tautai nuostolis ar pelnas?

Rašydamas Aiduose (Nr. 2 Kovas-Balandis, 1982), Vincentas Liulevičius apibrėžia pasaulio lietuvių istoriją ir išeivijos rolę liečiančią tautos išlikimą.

Ši paskaita susideda iš keturių skyrių: I Susipažinimas su tema, II Žvilgsnis į lietuvių emigracijos priežastis, III Išeivijos parama Lietuvai, IV Išvados.

I SUSIPAŽINIMAS SU TEMA

a. Įvairių autorių nuomonės

Kai kurie autoriai išeivijos atžvilgiu yra labai pesimistiškai nusiteikę. Pavyzdžiui, Vievunaitis rašė, (1911 metais) kad išeiviai gerokai išneša iš Lietuvos pinigų, sugražint nė pusės to nesugražina. Visi likusieji Amerikoje lietuviai yra žuvę savo tėvynei.

Patrimpas manė, kad Amerikos lietuviai savo tautai, jos kultūrai ir savojo krašto gerovei yra mirę. Pagal šiuos autorius, išeivija neneša jokios naudos: grynas nuostolis, nes išveža pinigus ir darbo jėgą.

b. Kiek emigrantai išvežė turto

Lietuviai emigravo į įvairias šalis: Ameriką, Didžiąją Britaniją, Kanadą, Argentina, Braziliją ir kitur.

Pažiūrėkime pirmoje eilėje, kiek lietuvių emigravo į Ameriką ir kiek išgabeno turto. Visiems suprantama, kad užduotis yra sunki, nes niekas tikrų skaičių nepasakė. 1899-1914m atvyko į Ameriką 252,594 asmenys. Kiekvienas išeivis Amerikos uoste turėjo parodyti \$30 grynais pinigais. Tad 1899-1914m. lietuviai išeiviai išvežė į Ameriką \$3,518,455.

Tačiau ką tik suminėtas emigrantų skaičius dar nėra pilnas. Juk lietuvių į Ameriką plaukė ir prieš 1899 metus. O taip pat ir po 1914 metų. Vienu tarpu spaudoje buvo skelbiama, kad lietuvių iki 1898 m. į Ameriką įvažiavo apie 100,000, kai dar nebuvo rašoma tautybė. Be to, daugelis lietuvių atvyko lenkų, rusų ir kitų tautybių vardu, tad spėjama jų buvus irgi apie 100,000. Tarp 1899 ir 1914m. suregistruota 252,594 lietuviai. O nuo 1915 iki 1967 m. - 40,712.

Ši skaičių turint, mums nesunku suskaičiuoti ir tuos dolerius, kuriuos galėjo išeivija išsigabenti iš Lietuvos. Operuodami apibendrintomis sumomis, galime suskaičiuoti jų kelionių išlaidas ir išvežtus pinigus. Kiekvienam kelionė kainavo po 50 dol., tad visi galėjo išleisti \$25,000,000. Išlipę uoste turėjo parodyti 30 dol., tad ir vėl \$15,000,000

Tuo būdu iš viso iš Lietuvos galėjo būti išvežta \$40,000,000. Reikia atkreipti dėmesį į tą faktą, kad daugeliui giminės ir svetimi kelionę apmokėjo, net 56,966 lietuviams.

Kadangi pagrindiniu išėvijos kaltinimu yra jos padaryta skriauda, išvežant pinigus, tad pirmiausia tą reikalą ir išsiaiškinkime. Mano straipsnyje Aiduose (Išėvijos ekonominė parama Lietuvai, 1978m. 6 nr., ir 7 nr.) suskaičiuoti daugiau kaip 53 milijonai dolerių, kuriuos parūpino išėvija Lietuvai. Taigi išėvija Lietuvai ne tik grąžino padarytą nuostolį, bet dar pridėjo tikrai gerą nuošimtį.

II LIETUVIŲ EMIGRACIJOS PRIEŽASTYS

Kai kalbama apie emigraciją ir skaičiuojami jos padaryti nuostoliai savaime persasi mintis, kad išėvis yra nusikaltėlis savajai tautai. Kad būtų aiškiau, žvilgterkime, kas vertė lietuvių išvykti iš savojo krašto. Tų priežasčių buvo daug; iš jų žymiausios - politinės, religinė ir tautinės bei ekonominės.

a. Politinės priežastys

Buvo ir ankščiau politinių įvykių, kurie lietuvius stūmė iš savojo krašto, bet mes pradėkime nuo valstybės žlugimo. Prieš trečiąją padalijimą įvyko Kosčiuskos vadovautas sukilimas (1794). Jam nepavykus, įvyko galutinis valstybės sugriovimas (1795). Po šio įvykio daug bajorijos ir šviesuomenės pabėgo į Prancūziją. Čia sudarė savo bendruomenę ir laukė valstybės prisikėlimo. Jų buvo pilna ir Vokietija, Leipzigas, Dresdenas pasidarė Lietuvos-Lenkijos emigrantų centrais.

Napoleono žygio į Rusiją metu (1812) viltys atkurti valstybę buvo sužibėjusios skaisčia saulute, kai leido Lietuvai sudaryti laikinę vyriausybę ir formuoti kariuomenę. Tačiau Napoleonas pralaimėjo. Lietuvių savanorių armija buvo sumušta Saksonijoje. Jos likučiai ir vyriausybė pasitraukė į Prancūziją. O tie Napoleono šalininkai, kurie nepabėgo į užsienį, buvo išsiųsti į Rusiją.

19 amžiaus trečiojo dešimtmečio pabaigoje Europoje prasidėjo judėjimai, siekiant laisvės. To pasekmėje įvyko Lenkijoje sukilimas, kuriu aidu atsiliepė ir Lietuvoje (1831). Tuoju visą Lietuvą apėmė sukilėliai. Bet sukilimas lauktų rezultatų neatnešė, todėl jo dalyviams reikėjo ieškoti prieglaudos užsienio valstybėse. Vieni pasidavė Prūsijai, o kit nuvyko į Lenkiją ir pasidavė austrams.

Šių pabėgėlių padėtis buvo labai sunki, nes jie pabėgo pas Rusijos sąjungininkus. Rusijai įprašius, Prūsija ir Austrija slaptai sutarė išstremti visus buvusius sukilėlius į Jungtines Amerikos Valstybes, iš kur buvo gavę sutikimą. Mat jie buvo labai neramus elementas: įvairiausiais būdais kovojo prieš Rusiją.

Kad paaiškėtų tų pabėgėlių nueitas Golgotos kelias, noriu truputį ilgiau sustoti. Prūsai, vykdydami slaptą sutartį, trimis laivais gabeno 600 sukilėlių į Ameriką, bet audra juos nubloškė į įvairius Europos uostus. Vienas pateko į Harwich, antras - į Portsmouth. Šie gavo prieglaudą Anglijoje. Trečiasis laivas pateko į Prancūziją (Le Havre). Šiame uoste atsiradusieji turėjo pasirinkti vieną iš dviejų: vykti į "baisiąją" Ameriką ar stoti į svetimšalių legioną Afrikoje. Ir mūsų nustebimui, pasirinko svetimšalių legioną, kuriame jau tarnavo 400 karių ir 20 karininkų iš Lietuvos ir Lenkijos.

Iš Anglijos lietuviai su kitomis tautybėmis (1832) buvo nugabenti į Australiją, N.S.W. valstybę. Gal šie tremtiniai ir bus pirmieji lietuviai Australijoje.

Austrai suėmė visus pabėgėlius ir davė pasirinkti: grįžti į Rusiją ar vykti į Ameriką. Kadangi šie nenorėjo nei vieno, nei kito krašto, tad jėga 235 sukilėlius susodino į austrų karo laivus ir maištaujančius per 126 dienas atgabeno į Ameriką. Čia Austrijos konsulas davė po 33 dol. ir paleido. Vėliau kitais laivais atgabeno dar pora simtų. 1835 m. čia buvo jau 432 tremtiniai. Bene paskutinis laivas išplaukė iš Tresto 1836m. su 51 tremtinių ir per 142 dienas atplaukė į JAV.

Daugelis pabėgėlių kurie po sukilimo pabėgo į Prūsiją, jausdami pavojų dėl jau minėtų aplinkybių, grupėmis traukė iš Prūsijos į Prancūziją. Prancūzai juos užjautė, tačiau kurdino provincijoje, stovyklose, kurių didžiausia buvo Besançon, apie 1000 lietuvių. Paryžiuje tegalėjo gyventi tik buvę karininkai. Ir taip pabėgėlių - pilgrimų iš Lietuvos ir Lenkijos prisirinko Prancūzijoje bent penketas tūkstančių. Juos šelpė pati Prancūzija ir Anglija. O nepabėgusius sukilėlius rusai naikino ir trėmė į Sibirą ir kitus Rusijos kraštus.

1863m. Lietuva sukilo prieš savo pavergėjus - rusus. Sukilimas nepavyko. Rusijos reakcija buvo labai didelė. Nukentėjo arti 10,000 lietuvių. Kalčiausius smerkė mirtimi. Ištrėmė į Rusiją 5625 asmenis, kurių dauguma (4000) atsidūrė Sibire.

Frisidėje prie šio sukilimo ir nenorį sulaukti bausmės patraukė į užsienį. Juos priglaudė Prancūzija. Kai kurie pabėgo į rusų valdomą Latviją ir ten slapstėsi.

1905m. Rusijoje prasidėjo neramumai - maištai, reikalaujantys laisvės. Ta nuotaika greitai pasiekė ir Lietuvą. Ir čia prasidėjo vieša kova prieš rusus. Buvo sušauktas Didysis Vilniaus seimas (1905.XII.4-6), kuris padarė maištingus nutarimus. Pradėjus juos vykdyti, susilaukta rusų reakcijos. Pradėjo siautėti baudžiamieji būriai ir bausti nusi kaltusius, tremiant juos į Sibirą ir t.t. Šio neramumo įvykiuose, aktyviai dalyvavusių asmenų tikrai nemažas skaičius, vengdami bausmių, pasiekė JAV.

Prieš I-ji pasaulinį karą iš etnografinės Lietuvos išvykdavo kasmet apie 20,000-25,000 emigrantų. Jų dauguma apsigyvendavo JAV ir Anglijoje. Dėl rusų persekiojimų Lietuvoje ir draudimo tarnauti savo krašte dalis išvykdavo į Rusijos gilumą: Kaukazą, Turkestana ar net Sibirą. Daugelis įsikurdavo Lenkijoje. Didelė lietuvių kolonija buvo susikūrusi Varšuvoje.

Kai 1915m. vokiečiai pradėjo didįjį rusų puolimą ir rugs. mėn. užėmė beveik visą Lietuvą, tai iš Lietuvos išbėgo (arba prievarta buvo išvaryti) apie 250,000 lietuvių ir 300,000 mažumų (žydų, rusų, lenkų ir k. Taigi Rusijoje atsidūrė 550,000 Lietuvos gyventojų.

Lietuvoje pasiliko daugiausia kaimiečiai ir dvasiškija.

II-asis pasaulinis karas taip pat daug lietuvių privertė pasitraukti už Lietuvos sienų. Pagal Vokietijos ir Sovietų Rusijos sutartį 1941m. pradžioje galėjo vokiečiai repatrijuoti į Vokietiją iš Sovietų Rusijos okupuotų kraštų. Tuo pasinaudojo apie 52,000 Lietuvos gyventojų. Lietuvoje vokiečių tebuvo apie 15,000, tad apie 37,000 "išrepatrijavė" tikrų lietuvių. Iš Vokietijos, kas tik galėjo, skubėjo išvykti į kitus kraštus.

Rusai pirmuoju (1941.VI.14-18) Lietuvos apvalymu nuo "buržuazinio elemento" ištrėmė į Sibirą 34,260 lietuvių.

Bolševikams okupuojant Lietuvą trečiąją kartą (1944m.), daugelis lietuvių pabėgo į Vokietiją, Austriją, Švediją ir kitur. Nors pasišalinimui iš Lietuvos propaganda buvo labai nepalanki, tačiau drąsesnieji leidosi į nežinią. Vėliau pasitraukusieji arba dar nenutolusieji nuo Lietuvos, bolševikų buvo pasivyti ir gražinti į Lietuvą arba tiesiai išvežti į Sibirą.

Prievarta išvežtųjų ir pabėgusiųjų Vakarų Vokietijoje buvo priskaičiuota apie 65,000. Jais rūpinosi specialiai tam reikalui sudaryta organizacija - UNRRA, vėliau IRO.

Prie šių politinių priežasčių dar reikėtų priskirti ir lietuvių bėgimą nuo kareiviavimo. Anksčiau Rusijos kariuomenė buvo sudaroma rekrūtų gaudymo būdu. Pagaudavo numatytą jaunuolių ir atiduodavo rusų valdžiai 25 metams. 1875m. rekrūtavimą panaikino. Buvo įvesta visuotinė 6 metų karinė prievolė. Vėliau metų skaičių sumažino iki 4. Pašauktas į kariuomenę turėjo traukti numerius, vadinamus "liuosus". Nuo 1893m. Rusija padidino kariuomenės skaičių. Daugiau reikėjo naujokų. Beliko mažiau vilties ištraukti "mažą numerį". Pradėta bėgti nuo karinės prievolės į užsienį. Nemažas skaičius bėgo į JAV.

b. Tautinis ir religinis persekiojimas

Po 1863m. sukilimo rusai ryžosi atlenkinti Lietuvą. Uždraudė lotyn raidėmis spaudą. Tas dar labiau Lietuvą lenkino, nes dalis lietuvių mieliau vartojo lenkišką spaudą nei rusų išleistąją "graždanką" (rusiško mis raidėmis spausdintas lietuviškas knygas). Sąmoningesni lietuviai labai kietai reagavo, todėl nukentėjo apie tūkstantis asmenų. Rusai juos kišo į kalėjimus, o "didžiuosius nusikaltėlius" išsiuntė į Sibirą. Nenorėję susilaukti bausmių, pabėgo į Prūsiją, Angliją, Ameriką. Šie lietuviai buvo kovotojai prieš rusų pastangas lietuvius suparavoslavinti ir nutautinti.

Atrodo, kad ir šie ir anksčiau minėti išeiviai, gelbėję savo gyvybę arba saugojęsi nuo Sibiro katorgos kančių, negali būti kaltinami pinigų ir darbo jėgos išvežimu iš Lietuvos.

c. Ekonominės priežastys

Rusų valdymo metu Lietuvoje ekonominės sąlygos buvo sunkios. Statistika rodo, kad 1904-1914m. išeivių skaičius buvo labai didelis. Per šį laikotarpį į JAV atvyko apie 200,000 lietuvių. Išeitų - kasmet 20,000 iš 2,500,000 tautos. Tuo pačiu laiku iš Vokietijos (60 milijonų) siekdavo Ameriką kasmet 25,000. Tad lietuvių išeivių buvo 20 kartų didesnis procentas negu vokiečių.

Lietuvos gyventojai, tiek kaimiečiai, tiek miestiečiai, karo atnešt nepriteklių spaudžiami, pradėjo emigruoti į Braziliją jau nuo 1923m.

Emigracija iš nepriklausomos Lietuvos pradžioje buvo nedidelė, bet 1925m išvykstančių skaičius pasiekė beveik 15,000 žmonių, o 1927m. per pirmąjį pusmetį išemigravo arti 20,000 asmenų. Įvedus (1921) JAV kvotą, lietuviai emigrantai, negalėdami patekti į JAV, ėmė plaukti į Kanadą, Braziliją, Argentiną ir kitas Pietų Amerikos šalis.

Motyvus, kurie lietuvius šiuo metu privertė palikti savo kraštą, galima suvesti į tris grupes:

- 1) Kaimiečių žemo kultūros laipsnio ir konservatyvumo išdavoje žemės ūkis buvo dar primityvus; mūsų ūkininkas iš 10 hektarų gaudavo tiek naudos, kiek danas ar vokiečiai iš 5-6 hektarų

- 2) Lietuviai neatsispyrė vilionėms agentų, kurie žadėjo aukso kalnus Brazilijoje, Argentinoje ir kitur, kur maža teksią dirbti, bet greit praturtėsią.
- 3) Į Braziliją vežė emigracijos biurai nemokamai, Brazilijos valdžios lėšomis, tad labai viliojamai veikė mūsų tautiečiai.

Vėliau Lietuvos vyriausybė pradėjo kovą su kenksminga agitacija vykti į Braziliją. Uždarė keletą emigracijos biurų. Kelioms agentūroms iškėlė bylas teismuose. Persekiojo nelegalius agentus.

Daugelių lietuvių (po I-ojo pasaulinio karo) pokarinės sąlygos priverė pasitraukti iš Lietuvos, nes čia jiems nebuvo vietos. Jie turėjo susirasti pragyvenimą kitur. Prof. dr. K. Pakštas 1929m. nurodė, kad Lietuvos kaimas turi dabar žmonių pertekliaus apie 300,000. Atrodo, padėtis negerėjo ir vėliau, nes jis pakartojo 1936m. Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos suvažiavime tuos pačius duomenis. Esant tokioms ekonominėms sąlygoms, perteklius turėjo kur nors išvykti. Nors buvo gaila juos išleisti, bet jie turėjo iškelti.

Išėivija būtų buvę galima kaltinti, kad ji neišliko šimtu procentų lietuviška, jei Lietuva būtų ja pasirūpinusi: jei būtų pastačiusi lietuviams bažnyčias bei lietuvių namus, jei būtų pastačiusi ir išlaikiusi lietuviškas mokyklas, jei parapijoms būtų paruošusi lietuvių dvasininkų, mokykloms mokytojų ir t.t. To išėivija negavo (išskyrus Braziliją, kur buvo pastatytos kelios mokyklos ir pasiūsti keli mokytojai). Išėiviai patys susiorganizavo lietuviškas parapijas ir pasistatė bažnyčias bei mokyklas.

Dalis lietuvių iš savo krašto išvykdavo su pasiryžimu būti svečioje šalyje tik laikinai; užsidirbs pinigų ir grįš atgal. Kai kurie taip ir padarydavo, tačiau daugumas užsilikdavo. Dėl įvairių priežasčių 1899-1914m. laikotarpyje grįžo į Lietuvą apie 46,000 lietuvių, penktadalį atkeliavusių į JAV.

Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, kilęs entuziazmas grąžino iš JAV į savo kraštą 20,000 lietuvių. Tačiau Lietuvos valdžios repatriantams ne visai palanki politika ir susidėjusios ekonominės aplinkybės daugeliį privertė vėl vykti į JAV ir apsigyventi visam laikui.

III IŠEIVIJOS PAGALBA LIETUVAI

Kad lengviau atsakytume į klausimą, ar išėivija yra nuostolis, ar pelnas, peržiūrėkime, kiek išėivija padėjo savajai tautai informacijos darbe, politikos vingiuose, švietimo ir kultūros baruose bei ekonomine parama.

a. Informacijos darbe

Kai Lietuva, būdama rusų priespaudoje, dažnai net negalėjo skųstis savo skriaudėjais, tai atsiliepdavo išėivija. Kai Lietuvoje tauta kovojo su rusų pastangomis uždaryti katalikų bažnyčias, išėivija tuos faktus garsino užsienyje, ruošdama minėjimus. Rusams draudžiant lotyniškais raidėmis lietuvių spaudą, užsienio lietuviai suorganizavo 1900m. pasaulinėje parodoje etnografinį skyrių, parodydami draudžiamąją spaudą.

Rusai net Lietuvos vardą norėjo išbraukti iš žemėlapių, o Paryžiuje įsteigtas Lietuvių informacijos biuras skleidė informaciją apie Lietuvą. Tautų kongrese (1911) buvo paskelbta, kad Lietuva dar nėra mirusi:

Jie ne tik po kovo revoliucijos drįso aiškiau formuluoti savo siekį - laisvą Lietuvą. Rusijoje organizavo karių batalionus Lietuvos laisvės kovai.

Lietuvoje buvo suorganizuota Lietuvos Taryba. Jos padėčiai sutvirtinti buvo sušauktos Stockholme ir Berne lietuvių konferencijos, kuriose Lietuvos Taryba buvo pripažinta vyriausia vadove. Lietuvos Tarybai paskelbus nepriklausomybę, Amerikos lietuvių seimas padarė tą patį, visai nežinodamas apie Lietuvoje padarytą sprendimą.

Prasidėjo lietuvių vieninga kova už deklaruotą nepriklausomybę. Amerikos lietuviai siuntė delegaciją pas prezidentą, siuntė pasiuntinius į Europą, organizavo savanorius karius kovoti už Lietuvos laisvę, dalyvavo Philadelphijoje pavergtą tautą nepriklausomybės paskelbimo iškilnėse.

Katalikų ir tautininkų srovės veikė bendrai. Socialistai šioje veikloje nedalyvavo. Jie atsisakė dalyvauti New Yorko seime dėl šio motyvo: "Kadangi dabartinė Rusija yra laisviausia pasaulyje šalis, todėl mes pageidaujame laisvos Lietuvos, surištos federatyviniais ryšiais su Rusija".

Prasidėjus Versalio taikos konferencijai, Amerikos lietuviai sudarė delegaciją ginti Lietuvos reikalams. Siuntė pinigus tai delegacijai išlaikyti.

Dar tebevykstant Lietuvos laisvės kovoms, susirinkęs Steigiamasis seimas deklaravo Lietuvos nepriklausomybę. Vėliau didžiosios valstybės Lietuvą pripažino de jure.

c. Švietimo ir kultūros baruose

Amerikos lietuviai, patys nelabai raštingi, kai Lietuvoje buvo uždrausta lotyniškais raidėmis spauda, pradėjo leisti knygas ir laikraščius. Juos čia jie spausdino ir pusiau arba visai nemokamai siuntė į Lietuvą. Kai vysk. Valančiaus įsteigtos parapišės mokyklos ir vėliau daraktorių mokyklos naikino Lietuvoje analfabetizmą, uždraudus spaudą, išėivija tą Valančiaus dvasią kurstė toliau. Daug patarnavo ir Mažoji Lietuva, spausdindama Lietuvoje ir Amerikoje paruoštus rankraščius. Nenorėjo atsilikti Šveicarijos, Prancūzijos ir kiti lietuviai. Amerikiečiai rėmė Lietuvos spaudą ir nepriklausomybės laikais.

Amerikos lietuviai matė, koks yra sunkus bemokslio žmogaus gyvenimas, todėl rūpinosi švietimu, kad lietuvių tauta turėtų šviesių žmonių. Tam tikslui kūrė įvairiais vardais organizacijas, kurios turėjo remti mokslo siekiančius. Čia turima galvoje Aušros, Motinėlės ir kitos draugijos, suteikusios studentams paramos. Rėmė Lietuvos švietimo įstaigas, kad jų darbas būtų sėkmingesnis.

Išėivija daug rūpesčio parodė besistengiant atkurti Lietuvos universitetą. Daug pinigų paskyrė to universiteto darbo sėkmingumui. Įvairiausiai būdais rėmė Lietuvos Bažnyčią, aukodama jos institucijoms.

d. Ekonominė parama

Rusų okupacijos metu skurdo Lietuvoje buvo užtenkamai. Todėl lietuviai, vos atvykęs į Ameriką ir uždirbę keletą dolerių, skubėjo juos siųsti savo artimiesiems. Prasidėjus I-ajam pasauliniam karui, Lietuvą užgulė didžiausias vargas. Daugelyje Lietuvos vietų vyko didelės kautynės. kurių metu buvo sugriauti bei sudeginti miestai. 50 miestelių sudeginti 57,080 trobesių. Sudeginta 1,200 kaimų su 14,270 atskirų ūkių, 270 dvarų

Be to, karo pradžioje Rusijos gilumon buvo išvežtos 160 pagrindinių gamyklų. Kita jų dalį pribaigė vokiečiai. Jiems irgi jų mašinų prireikė. Prasidėjus I-ajam pasauliniam karui, reikėjo šelpti nuo karo nukentėjusius, siunčiant pinigų, drabužių, vaistų ir kt.

Amerikos lietuviai visais prieinamais būdais telkė Lietuvai lėšas, steigdami ekonomines bendroves, patys skolindami, stengdamiesi gauti Lietuvai paskolų iš JAV vyriausybės.

Išėivija gelbėjo Lietuvą kritiškais momentais. Kai iškilo klausimas, būti ar nebūti (lenkams veržiantis į Lietuvą), išėivija greit parėmė kovos pastangas. Išleidžiant litą, sudarė jam pamatą (aukso-sidabro fondas). Aktyviai dalyvavo Vilniaus ir Klaipėdos vadavime, gausiai aukodama sauliams.

Įvairiausiais keliais Lietuva gavo dešimtis milijonų dolerių.

IV IŠVADOS

Idomu konstatuoti, kad visų tautų Amerikoje gyvenančių emigrantai buvo savo tautos laisvės žadintojai ir kovotojai. Prof. Marcus Lee Hansen tvirtina: Ateiviai dažnai labiau savo senosios tėvynės kovomis rūpindavosi negu naujosios reikalais. Jau nuo pereito šimtmečio vidurio Amerikoje veikė Airių, Vokiečių, Vengrų, Lenkų ir Italų patriotinių sąjūdžių centrai.

Išėivijos atliktais darbais Lietuvos labai besigėrinčių tarpe yra ir K. Kasakaitis: Visi mes žinome, kad Amerikos lietuviai suvaidino svarbų vaidmenį mūsų tautinio atgimimo darbui spaudos draudimo metu, kuomet žymus skaičius laikraščių ir knygų, spausdinamų Amerikoje, eidavo slapta į Lietuvą. Ir toliau pasakoja: Paskui, per Didįjį Karą, kuomet sušvito viltis atgaivinti nepriklausomą valstybę, mūsų tautiečiai Amerikoje dėjo didelį pastangų Lietuvos nepriklausomybės idėjai išpopuliarinti Amerikos visuomenės ir valdžios akyse, nesigailėjo aukų mūsų nuvargintam kraštui atstatyti ir kariuomenei palaikyti. Jų dolerių dėka galėjome įvesti tvirtą ir pastovią valiutą. Amerikos lietuvių kapitalas pradėjo plaukti į Lietuvą rasdamas sau vietas pramonėje, prekyboje ir nejudamame turte. Tas ypač buvo svarbu, nes tuo būdu einama prie mūsų prekybos sutautinimo ir stambesnioji žemės nuosavybė pereina iš svetimų į lietuvių rankas.

Pereito šimtmečio pabaigoje ir šio 20-ojo pradžioje beveik visi lietuviai patriotai vienodai žiūrėjo į mūsų emigracijos klausimą: emigracija yra didžiausia tautos nelaimė, nusekinanti tautos kraują, silpninanti jai ir taip silpną tautos organizmą. Vienas pliusas matytas tas, kad amerikiečių leidžiami laikraščiai ir knygos dažnai pasiekdavo Lietuvą ir čia padėdavo žadinti tautos sąmonę.

Visa, kas anksčiau pasakyta, suvedus į krūvą, tenka pasidaryti išvadą, kad išėivija nėra lietuvių tautai nuostolis, bet tikras, geras pelnas. Lietuvių išėivija nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbe suvaidino labai didelį vaidmenį Lietuvos informacijos srityje, politinė veikla, švietimo ir kultūros bei ekonomine parama. Garbė ankstyvesniųjų laikų išėiviams, kurie savosios tautos ne tik neužmiršo, bet nuoširdžiai ja rūpinosi.

DISKUSIJOMS

- a) Padalinkite šią paskaitą į keletą dalių ir iš anksto ją paruoškite trumpam pranešimui kitiems.
- b) Per susirinkimą, paklauskite dalyvaujančių apie jų tėvų išvykimą iš Lietuvos.
- c) Pasiūlykit, kad visi paruoštų savo "šeimos medį". Dauguma visai nežino savo giminių vardų nei pavardžių, nebent buvę Lietuvoj ilgesnį laiką.
- d) Ar dabartinė išeivija daug Lietuvai padeda? Kaip?
- e) Per kokias organizacijas - lietuviškas galima padėti?
- tarptautines
- f) Kokią rolę gali jaunimas turėti šioj paramoj?
- g) Kokios sąlygos išeivijoje - tarp lietuvių kurios trukdo pagelbą?
- tarp kraštų
- h) Ar išeivijoje yra įsteigta organizacija kuri rūpinasi naujai atvykusiais iš Lietuvos?